

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมอาหารที่ก่อให้เกิดภูมิแพ้

Legal Problems on Food Labeling Control Causing the Allergy

กานต์ พันธวงศ์ (Karn Phanthawong)¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอผลการศึกษาความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ กฎหมายฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ทั้งทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดภูมิแพ้ จากการศึกษาพบว่า ความปลอดภัยของอาหารและความเข้มงวดด้านสุขอนามัยพืชและสัตว์ถือเป็นประเด็นสำคัญ โดยแต่ละประเทศจะมีมาตรการลดความเสี่ยงจากอันตรายที่มีต่อแหล่งอาหาร เพื่อการบริโภคที่แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นฐานปัจจัยต่าง ๆ ภายในประเทศ เช่น นโยบายการตรวจตราและตรวจสอบขั้นตอนผลิตและการแปรรูปอาหาร แนวโน้มขีดความสามารถในการควบคุมภาวะการเกิดโรคระบาด หรือความเจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารที่มีการปนเปื้อนจากเชื้อโรคเชื้อจุลินทรีย์สารพิษตกค้าง หรือสิ่งแปลกปลอมทางกายภาพและชีวภาพต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อการเลือกอาหารเพื่อการบริโภค เป็นต้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศคู่ค้าผลิตภัณฑ์อาหารที่สำคัญของประเทศไทย โดยให้ความสำคัญกับการจัดการโครงสร้างการออกกฎระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ โดยการเพิ่มบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านความมั่นคงของประเทศ (Homeland

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ.

Security) และหน่วยงานที่ดูแลความปลอดภัยทางด้านอาหาร และการออกกฎหมายการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบมาตรฐานการ และขั้นตอนปฏิบัติต่าง ๆ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม เรื่องการรักษาความปลอดภัยอาหารให้มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. Food and Drug Administration: FDA) ได้ออกพระราชบัญญัติเรื่องฉลากอาหารก่อโรครภูมิแพ้และการคุ้มครองผู้บริโภคปี พ.ศ. 2547 (Food Allergen Labeling and Consumer Protection Act of 2004: FALCPA (Public Law 108-282) โดยสภานิติบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกาได้เห็นถึงความจำเป็นของการแจ้งข้อมูลให้แก่ผู้บริโภคได้รับทราบ จึงได้ออกพระราชบัญญัติอาหารยาและเครื่องสำอาง (The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act of 1938: FDCA) ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 โดยกำหนดให้มีการระบุเรื่องของการแสดงส่วนประกอบของอาหารบนฉลาก ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกา โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอันเกิดจากการบริโภคอาหารที่อาจจะก่อให้เกิดภูมิแพ้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดภูมิแพ้ย่อมส่งผลกระทบต่อการลงโทษตามกฎหมายไทย ไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เป็นผลบังคับว่าด้วยอาหารภูมิแพ้ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องฉลากโดยเฉพาะ และประเทศไทยยังไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องแสดงฉลากเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้อย่างชัดเจน รวมทั้งบทลงโทษตามกฎหมายกับผู้ไม่ปฏิบัติตามอย่างชัดเจน รวมไปถึงมีหน่วยงานให้มีความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเป็นระบบเท่าที่ควร เพื่อให้มีเนื้อหาของการให้ข้อมูลสำหรับผู้บริโภคให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเกี่ยวกับเรื่องอาหารก่อภูมิแพ้ รวมทั้งปรับแก้ไขการแสดงผลของวัตถุเจือปนอาหาร และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้สมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น โดยใช้แนวทางของมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex) ในระดับสากล เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่มีการแพ้มีผลบังคับใช้แล้วอีกด้วย การกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการแสดงผลของอาหารก่อภูมิแพ้เป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้สามารถเลือกซื้อ หรือหลีกเลี่ยงการ

บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนผสมที่อาจทำให้เกิดการแพ้ต่อสุขภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถให้ข้อมูลอาหารก่อภูมิแพ้โดยผ่านทางฉลากแก่ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความเป็นธรรมอยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและสามารถบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลการบังคับอย่างชัดเจนต่อไป

คำสำคัญ: ฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดภูมิแพ้, พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522, ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543

Abstract

This paper aims to describe the research findings on the history, concepts and theories of consumer protection, food allergens, food labeling laws that cause allergies as well as make comparisons with international law and ways to resolve legal issues regarding the labeling of food allergens. The research found that food safety and strictness of animal and plant healthy are a main issue. Each country has standard to reduce the risk of harm to the food source to the consumer varies according to factors within the country such as policies for surveillance and monitoring of production process, and food processing. Besides, the limit of ability to control disease outbreaks or illness from the consumption of foods that have been contaminated by germs, microbial, residues, foreign of physical and various biological is concerned. This includes the behavior and attitudes of consumers for the selection of food of consumers.

United States is a major trading partner of Thailand products. The U.S. focused on the management structure of regulations and all measurement by increasing the role of agencies involved in both the stability of the country (Homeland Security) and the institute that take care of the food safety, and legislation. There are also regulatory measures and procedures in addition to the

existing ones. The U.S. Food and Drug Administration: FDA) has issued a law on Food Allergen Labeling and Consumer Protection Act of 2004: FALCPA (Public Law 108-282) by the General Assembly of the United States (Congress) which has seen the need to disclose information to consumers so they enact The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act of 1938: FDCA. This act identified the subject of the ingredients on the label, which was approved by the General Assembly of the United States (Congress) and it will be effective from January 1, 2006. This law provides protection to consumers arising from the consumption of foods that may cause allergies.

However, legal issues about controlling food allergens which affects entrepreneurs do not cause unfair to consumers as they should. This is because there is no law on food allergy or a particular label and Thailand has not determined that the operator must clearly show the label on the food allergen. Moreover, penalties for non-compliance with the law are not issued yet. There should also be a consumer protection agency in a systematic way in order to have enough content to provide comprehensive information for consumers and comply with international standards on the subject of food allergens. The revisions of the labeling of objects - food additives and other issues related to consumer protection need to be complete and clear. These could be done by using the guidelines of International food standards (Codex) for the safety of consumers with food allergies. Issuing the rule on labeling of food allergens is important. This rule will properly protect the consumer to be able to choose to buy or avoid consumption of food products containing ingredients that may cause allergic health. It can also provide information on food allergen through

labeling to consumers efficiently and fairly under the consumer protection laws and the laws can be enforced effectively.

Keywords: Labeling Control of Food Allergy, Food Act B.E.1979, Declaration of Minister of Public Health B.E. 2000

บทนำ

ปัจจุบันภูมิแพ้อาหารจัดเป็นประเด็นสำคัญที่ภาคอุตสาหกรรมอาหาร โดยเฉพาะผู้ส่งออกอาหาร จะต้องติดตามอย่างใกล้ชิด เนื่องจากหลายประเทศที่นำเข้าสินค้าอาหารจากประเทศไทย เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหภาพยุโรป แม้แต่ประเทศในแถบเอเชีย ได้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการแสดงฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดสารภูมิแพ้ ซึ่งผู้ส่งออกอาหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดต่อกฎระเบียบและมาตรการความปลอดภัยด้านอาหาร เหตุเพราะมีแนวโน้มประชากรที่เป็นโรคภูมิแพ้อาหารเพิ่มมากขึ้น และบางรายมีอาการแพ้รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต ทำให้หลายประเทศทุกภูมิภาคทั่วโลก จัดโรคภูมิแพ้อาหารเป็นปัญหาเร่งด่วน ที่จะต้องเพิ่มการศึกษาวิจัยและเพิ่มมาตรการควบคุมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อผู้บริโภค เนื่องจากโรคภูมิแพ้อาหารยังไม่มีวิธีการรักษา วิธีที่ดีที่สุดในการป้องกัน คือ ผู้บริโภคที่เป็นภูมิแพ้อาหาร ต้องหลีกเลี่ยงอาหารที่เป็นสาเหตุของการแพ้

โรคภูมิแพ้ (Allergy) คือความผิดปกติจากภาวะภูมิไวเกินของระบบภูมิคุ้มกัน อาการภูมิแพ้เกิดขึ้นเมื่อระบบภูมิคุ้มกันของมนุษย์ตอบสนองต่อสารที่ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายซึ่งมีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ซึ่งสารที่ก่อให้เกิดการตอบสนองนั้นเรียกว่า สารก่อภูมิแพ้ โดยอาการตอบสนองต่อสารเหล่านี้ไม่ใช่ความผิดปกติแต่กำเนิด สามารถคาดเดาได้และไม่เรื้อรัง ภูมิแพ้เป็นหนึ่งในความผิดปกติจากภาวะภูมิไวเกินและถูกเรียกในเชิงวิชาการว่า ประเภทที่หนึ่ง (type I) หรือ ประเภทเฉียบพลัน (immediate) อาการภูมิแพ้เหล่านี้เฉพะเจาะจงเนื่องจากเกิดขึ้นโดยการกระตุ้นเซลล์เม็ดเลือดขาวที่มากเกินไป คือ แมสต์เซลล์และเบโซฟิล โดยแอนติบอดีที่ชื่อว่า อิมมูโนโกลบูลินอี (IgE) การกระตุ้นนี้ส่งผลให้เกิดการอักเสบ ซึ่งมีระดับตั้งแต่ทำให้ระคายเคืองไปจนถึงการเสียชีวิต มีคนจำนวนมากเชื่อว่าตนเองแพ้อาหารอย่างใดอย่างหนึ่ง

อาหารที่ทำให้แพ้ได้บ่อย ได้แก่ ไข่ ถั่วชนิดต่าง ๆ อาหารทะเล สตรอว์เบอร์รี่ เป็นต้น บางคนแพ้สารที่ปนเปื้อนมากับอาหาร หรือสารที่ใช้ในการถนอมอาหาร การแพ้อาหารเกิดอาการได้แตกต่างกัน เช่น ท้องเดิน มีผื่นแดงขึ้นตามตัวปวดศีรษะ หน้าบวม ปวดข้อ เวียนศีรษะ

การแพ้อาหารอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ “การแพ้อาหารที่ปรากฏชัดเจน” กล่าวคือ แพทย์จะสามารถตรวจพบปฏิกิริยาทางภูมิคุ้มกัน เช่น การขีดลงบนผิวหนังให้ผลบวก ส่วน “การแพ้อาหารที่ไม่ปรากฏชัดเจน” ผู้ป่วยจะมีอาการแพ้อาหารปกติที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น นม ข้าวโพด แป้งข้าวสาลี น้ำตาล ซ็อกโกแลต สีสผสมอาหาร กลิ่น สารถนอมอาหาร เป็นต้น โดยจะเกิดการแพ้แบบค่อยเป็นค่อยไป และสะสมใช้เวลาเป็นเดือนหรือเป็นปี อาการที่พบเห็นได้คือ อ่อนเพลีย คัดจมูก ปวดท้อง ปวดข้อปวดกล้ามเนื้อ หรือมีอาการทางประสาท เป็นต้น โดยผู้ป่วยมักจะไม่ว่าตนเองว่าแพ้อาหาร และอาการจะเป็นแบบเรื้อรัง ทำให้ผู้ป่วยต้องพบแพทย์ หรือพยายามรักษาตนเองโดยไม่มีที่ท่าว่าจะหาย การแพ้อาหารประเภทนี้อาจเกิดจากร่างกายได้รับสารเคมีตกค้างในอาหาร พฤติกรรมการกินอาหารที่ไม่ส่งเสริมสุขภาพ การมีอนุมูลอิสระมากเกินไป หรือการมีอีสต์เติบโตมากเกินไปในลำไส้ โดยอีสต์จะแบ่งตัวและแตกหน่อฝังตัวเองลงไปเยื่อลำไส้ ส่งผลให้อาหารโมเลกุลใหญ่ที่ย่อยไม่สมบูรณ์จะถูกดูดซึมผ่านผนังลำไส้เข้าไปในกระแสเลือดได้ อาหารโมเลกุลใหญ่เช่นนั้น ร่างกายจะถูกกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันทำให้แพ้อาหาร

การแพ้อาหารที่เกิดจากการกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายจะเกี่ยวข้องกับระบบ IgE (IgE mediated) เป็นส่วนใหญ่เป็นการแพ้แบบ Typ I reaction หรือ immediate hypersensitivity ทำให้มีการหลั่ง mediator ที่ทำให้เกิดอาการแพ้อย่างรวดเร็วคือ ฮิสตามีน เช่น เกิดการอักเสบตามบริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายเป็นผื่นคัน เกิดการหดตัวของกล้ามเนื้อเรียบในหลอดเลือดกระเพาะลำไส้ ระบบทางเดินหายใจ ภาวะหายใจล้มเหลว และการตายสารที่ทำให้แพ้ส่วนมากเป็นสารโปรตีนในอาหาร โดยเกิดจากพันธุกรรมในคนที่มิโรคภูมิแพ้จะมีความเสี่ยงต่อการแพ้อาหารได้มากกว่าคนที่ไม่มีโรคภูมิแพ้ ดังนั้น การหลีกเลี่ยงไม่รับประทานอาหารที่ทราบว่าจะทำให้เกิดอาการแพ้ หรือกลุ่มอาหารที่มีการศึกษาแล้วว่าทำให้เกิด

ความเสี่ยงสูงต่อการแพ้อาหาร เช่น อาหารทะเล จะเป็นวิธีการป้องกันความเจ็บป่วยที่เกิดจากการแพ้อาหารที่ดีที่สุด เนื่องจากในคนที่แพ้อาหารยังไม่มีวิธีการรักษาให้หายขาดได้ การแพ้อาหารเกิดขึ้นได้กับบุคคลทั่วไป อาการแพ้อาหารที่พบอาจจะไม่รุนแรง และบางครั้งผู้บริโภคนึกไม่ทราบว่าเป็นอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นเกิดจากการแพ้อาหาร เช่น อาจเกิดอาการเป็นลมพิษอาการคันตามตัว หรือเป็นผื่นแดงตามผิวหนัง เป็นต้น

การแพ้อาหาร คือ ความผิดปกติของร่างกายเมื่อรับประทานอาหารบางอย่างเข้าไป โดยสาเหตุของความผิดปกติเกี่ยวข้องกับระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายอาการไม่พึงประสงค์จากอาหาร (Adverse Food Reaction: AFR) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. เกี่ยวข้องกับระบบภูมิคุ้มกัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย IgE mediated reaction เช่น อาการแพ้ถั่วลิสงที่เกิดภายใน 1 นาทีหลังจากกินเข้าไป และ Non IgE mediated reaction เช่น เกิด protein – induced enterocolitis syndrome ภายใน 1 ชั่วโมงหลังจากกินเข้าไปโดย IgE mediated reaction ส่วนใหญ่จะเกิดภายในเวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง ถ้าเกิดขึ้นพ้นจากช่วงนี้ไปแล้วมักไม่ใช่การแพ้อาหาร

2. ไม่เกี่ยวข้องกับระบบภูมิคุ้มกัน Food intolerances เช่น lactose intolerances แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย Toxic reactions เช่น อาหารเป็นพิษหรือได้รับพิษจากปลา Non – toxic reaction เช่น แพ้นม (lactose intolerance)

เนื่องจากทุกวันนี้กระเพาะอาหารของเรามีโอกาสสัมผัสกับโปรตีนต่าง ๆ จากอาหารได้มากขึ้น ทำให้มีผู้ที่เกิดปฏิกิริยากับอาหารในอเมริกากว่าร้อยละ 6 ในเด็ก และร้อยละ 4 ในผู้ใหญ่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในทางกฎหมาย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 เรื่อง ฉลากอาหาร พ.ศ. 2543 ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เรื่องฉลากอาหาร ให้คำนิยามของฉลากอาหารว่า คือ รูป รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใด ๆ ที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อของภาชนะที่บรรจุอาหาร (รวมถึงแผ่นพับและฉลาก

คอกวด) โดยกำหนดให้อาหารทุกชนิดที่ผู้ผลิตไม่ได้เป็นผู้ขายอาหารนั้นให้กับผู้บริโภคโดยตรง ต้องแสดงฉลากบนภาชนะบรรจุ ข้อมูลที่แสดงบนฉลากอาหารนั้นสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ข้อมูลด้านความปลอดภัย ประกอบด้วย วันที่ผลิต/หมดอายุ วิธีการเก็บรักษา วิธีปรุงรรม คำเตือนต่าง ๆ (ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนด)
2. ข้อมูลด้านความคุ้มค่า ประกอบด้วย ชื่อ/ประเภทของอาหาร ส่วนประกอบ ซึ่งเรียงลำดับตามปริมาณที่ใช้จากมากไปน้อย และปริมาณอาหาร (น้ำหนัก หรือปริมาตร) ในภาชนะบรรจุ
3. ข้อมูลเพื่อการโฆษณา ได้แก่ รูปภาพและข้อความกล่าวอ้างต่าง ๆ
4. ข้อมูลเพื่อแสดงความเชื่อมั่น ได้แก่ ยี่ห้ออาหาร ชื่อและที่อยู่ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายหรือผู้นำเข้า เครื่องหมาย ออย. (ในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนด) และตราสัญลักษณ์ต่าง ๆ

ทั้งนี้ข้อมูลสำคัญบนฉลากอาหารที่ผู้บริโภคควรให้ความสนใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารให้ปลอดภัย คือ วันที่ผลิต/หมดอายุ และเครื่องหมาย “องค์การอาหารและยา” (อย.) ซึ่งประกอบด้วยเลข อย. หรือเลขสารบบอาหาร ที่เปรียบเสมือนลายนิ้วมือของผลิตภัณฑ์อาหาร เลขสารอาหารประกอบด้วยตัวเลข 13 หลัก แบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยเลข 8 หลักแรกแสดงถึงข้อมูลของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าอาหาร เช่น จังหวัด ที่ตั้ง สถานะ และเลขที่ 5 หลักหลัง แสดงถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ เช่น หน่วยงานที่เป็นผู้ออกเลขสารบบให้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ทำให้การแสดงฉลากสินค้าอาหารที่มีข้อมูลเพียงพอ และถูกต้องของสารก่อภูมิแพ้จะช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคภูมิแพ้ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศได้

จากกรณีดังกล่าวผู้เขียนจึงทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ โดยศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติสินค้าไม่ปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับ

ฉลาก และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นปัญหาที่ใช้ในการศึกษาประการสำคัญ เป็นลำดับดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ประการที่สอง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบทนิยามคำว่าฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ประการที่สี่ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ประการที่ห้า ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับลงโทษตามกฎหมายของอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ โดยจะทำให้ได้แนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกำกับฉลากอาหาร หรือผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยโดยเฉพาะ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศให้เกิดความชัดเจนและสามารถบังคับได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิธีการการศึกษาเปรียบเทียบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

5. เพื่อศึกษาหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ในต่างประเทศมีการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค แต่กฎหมายของประเทศไทยยังมีปัญหาหลายประการที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้อง การควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ บทนิยามคำว่า ฉลากอาหาร ที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้การเยียวยา ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพรรวมไปถึงการบังคับลงโทษตามกฎหมายของอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เพื่อส่งผลทำให้ที่เหมาะสม และความเป็นธรรมกับผู้บริโภควมไปถึงหน่วยที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยวิธีศึกษาเอกสาร โดยค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวกับวิชานิติศาสตร์ เช่น กฎหมายระหว่างประเทศ ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ ตำรากฎหมาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสาร บทความ เป็นต้น รวมถึงการสัมภาษณ์ความเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการทำงานวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน อันพึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรฐานระหว่างประเทศรวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาถึงคำวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวและหาข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และวิธีการการศึกษาเปรียบเทียบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
5. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

อาการของภูมิแพ้อาหารเป็นได้ทุกระบบของร่างกาย จากข้อมูลที่พบเป็นประจำคืออาการทางระบบทางเดินอาหาร หรือการผิดปกติของร่างกาย เมื่อรับประทานอาหารบางอย่างเข้าไปโดยสาเหตุของความผิดปกติเกี่ยวข้องกับระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย (เมื่อแพ้อาหารจะมีอาการคันปาก อาเจียน ปวดท้อง ท้องเสีย) อาการทางผิวหนัง (เมื่อแพ้อาหารจะมีอาการผื่นคัน ลมพิษ) และอาการทางระบบหายใจ (เมื่อแพ้อาหารจะมีอาการจาม น้ำมูก ไอ หอบ แน่นหน้าอก) ในบางรายอาการแพ้อาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค cutting edge สมัยใหม่สามารถช่วยภาคอุตสาหกรรมลดความเสี่ยงของโปรตีน ที่ก่อให้เกิดอาการแพ้ในอาหารได้โดยไม่ต้องตัดส่วนผสมที่แพ้ทั้งหมดออกไป (กฎหมายความปลอดภัยอาหาร, 2552: หน้า 5-7)

1. แนวคิดบทบาทของรัฐและหน่วยงานของรัฐในการคุ้มครองผู้บริโภค (กฎหมายความปลอดภัยอาหาร, 2552: หน้า 5-7)

การคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาดำเนินการต่อไป ผู้บริโภคทุกท่านที่ถูกเอาเปรียบหรือได้รับอันตรายจากสินค้าหรือบริการใด สามารถร้องเรียนมาที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ 10300 โดยการเขียนจดหมาย ส่งตู้ ปณ. 99 กรุงเทพฯ 10300 หรือมาด้วยตนเอง หรือโทรศัพท์สายด่วน ร้องทุกข์โทร. 1166 การร้องเรียนหรือการช่วยกันสอดส่องและแจ้งมายังสำนักงานฯ นั้นเป็นสิทธิที่ผู้บริโภคพึงกระทำได้ นอกจากนั้นยังเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้ประกอบธุรกิจได้สำนึกและบรรเทาการเอาเปรียบต่อผู้บริโภคได้บ้าง และประการสำคัญก็คือ เป็นการช่วยให้สำนักงานฯ ทราบปัญหาของผู้บริโภคและดำเนินการช่วยเหลือได้เต็มที่ โดยมีกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณา กองคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก และกองคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

ผู้บริโภคทุกท่านมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง ติดตาม และสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า หรือบริการใด ๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันมีการเสนอสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ต่อผู้บริโภคเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยใช้วิธีการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในทางการตลาดและทางการโฆษณา เพื่อส่งเสริมการขาย โดยทั่วไปผู้บริโภคไม่อาจทราบภาวะตลาด และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง สำนักงานฯ จึงต้องมีบทบาทในการติดตามและสอดส่องพฤติการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจ และดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์ในบางครั้ง เป็นการช่วยเหลือผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมตามสมควร

2. ทฤษฎีการเรียกร้องค่าเสียหาย (สมชาย ปรีชาศิลปะกุล, 2537: หน้า 10)

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายจากการละเมิดพบว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชีวิตร่างกาย และอนามัยมีเงื่อนไข รวมทั้งข้อจำกัดอย่างมากทั้งในด้านของตัวบทกฎหมาย การยอมรับพยานหลักฐาน รวมถึงการประเมินถึงความเสียหายที่มีต่อชีวิต และร่างกายของผู้ได้รับความเสียหาย ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายมีแนวโน้มอยู่ในระดับต่ำมาก หากเป็นผู้เสียหายที่เป็นคนชายขอบของสังคม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชุมชนแออัด กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาวบ้านในชนบท ก็ยิ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนถึงแนวทางการกำหนดค่าสินไหมทดแทน แนวทางการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความคิดเรื่องการละเมิดในระบบกฎหมายของไทย ที่ถือว่าการเยียวยาในคดีละเมิดมีจุดมุ่งหมายเพื่อชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกละเมิด อันเป็นแนวคิดของกฎหมายละเมิดในระบบ Civil Law (ดิลก เสริมวิริยะกุล, 2553: หน้า 3-5)

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงต้องปรากฏอย่างชัดเจนว่า ผู้เสียหายได้รับความเสียหายในลักษณะเช่นใดบ้างภายใต้เงื่อนไขนี้ จึงทำให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีฐานะไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้เสียหายที่เป็นประชาชนธรรมดาอาจ

เสียเปรียบ หากต้องมีการพิสูจน์ถึงความเสียหายอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ภายใต้ทิศทางของการกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ทำให้การกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายละเมิด ไม่ได้มีส่วนในการทำให้เกิดการป้องกัน หรือควบคุมดูแลมลพิษเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ยิ่งกับคดีละเมิดอันมีเหตุมาจากมลพิษในการปรับปรุงระบบการจัดการ หรือการป้องกันอาจจำเป็นต้องใช้ทุนทรัพย์จำนวนมาก แม้จะมีการแพร่กระจายมลพิษจนกระทั่งถูกฟ้องคดีต่อศาล ถ้าค่าเสียหายที่ถูกกำหนดไม่ได้มีจำนวนที่สูงเพียงพอ ก็อาจไม่ได้เป็นแรงจูงใจให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการป้องกันเหตุอันเกิดจากมลพิษได้ดังที่จะเห็นได้ว่า การแพร่กระจายของสารเคมีจากสถานประกอบการบางแห่งได้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ข้อพิจารณาเรื่องความเสียหายตามกฎหมายละเมิดจากการพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายละเมิดในประเด็นเรื่องความเสียหายจะพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายละเมิดได้คุ้มครองถึงสิทธิในชีวิตร่างกายและอนามัย ดังนั้นหากมีการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นผู้เสียหายก็ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาถึงคดีมลพิษหากมีการกระทำที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตร่างกายและอนามัย ก็ย่อมอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมายละเมิด

อย่างไรก็ตาม ได้เกิดความยุ่งยากในการพิจารณาลักษณะความเสียหายว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในลักษณะเช่นใด จึงจะถูกจัดว่าเป็นความเสียหายซึ่งลักษณะของการกระทำละเมิดในอดีต ก็มักจะเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นผลของการละเมิดอย่างชัดเจน เช่น ตาบอด แขนขาด พิการ ฯลฯ ซึ่งสามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นความเสียหายได้โดยไม่ยากลำบาก แต่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะคดีมลพิษนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับร่างกายและอนามัยไม่จำเป็นจะต้องแสดงให้เห็นผลอย่างชัดเจนทางด้านร่างกาย แต่เกิดความเสี่ยงที่จะเป็นโรคร้ายแรงแล้ว ยังเกิดผลกระทบต่อด้านจิตใจแก่ผู้ที่ได้รับสารเคมี จึงเป็นประเด็นวินิจฉัยที่มีความซับซ้อนมากกว่าผลกระทบในคดีละเมิดทั่วไป และอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการยุติธรรมของไทยยังไม่มีการพัฒนาความรู้ และความเข้าใจต่อคดีมลพิษ หากศาลไทยยังคงวินิจฉัยความเสียหายบนพื้นฐานของผลที่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ ดังเช่นคดีละเมิดทั่วไป ทำที่และการวินิจฉัยความเสียหายในลักษณะที่ปรากฏในคดีละเมิดทั่วไปจะมีผลทำให้สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ที่ได้รับ

ผลกระทบต้องเผชิญจากการสัมผัส หรือรับมลพิษเข้าสู่ร่างกายไม่ถูกนับว่าเป็นความเสียหายตามกฎหมาย และยิ่งคำนึงถึงว่าในปัจจุบันได้เกิดเหตุการณ์การแพร่กระจายของมลพิษ หรือคดีสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของคดีมลพิษให้กว้างขวางขึ้น เพื่อให้การแปลหรือตีความกฎหมายเป็นไปโดยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

นอกจากนั้น เรื่องการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายละเมิดในศตวรรษที่ 6 แนวความคิดที่ให้ผู้เสียหายเรียกร้องเอาเงินค่าปรับจากผู้กระทำละเมิด ได้ถูกแบ่งแยกออกจากเรื่องการให้รัฐลงอาญาแก่ผู้กระทำมิชอบอย่างชัดเจน เนื่องมาจากอาณาจักรโรมันได้ออกประมวลกฎหมายแพ่งที่มีชื่อว่า Corpus Juris Civilis ขึ้น ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายแพ่งฉบับแรกของโลก และยังถือเป็นต้นแบบของกฎหมายละเมิดในระบบประมวลกฎหมาย อีกทั้งยังได้บัญญัติคดีละเมิดแยกไว้ต่างหาก โดยมีได้รวมไปกับคดีอาญาอย่างเช่นที่บัญญัติไว้ใน “กฎหมายสิบสองโต๊ะ” ด้วย มากไปกว่านั้นประมวลกฎหมายฉบับนี้ได้วางหลักในการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดไว้อย่างชัดเจน โดยได้ยึดถือ “ทฤษฎีว่าด้วยหนี้” (Theory of Obligations) เป็นหลักสำคัญ กล่าวคือ กำหนดให้ผู้กระทำละเมิดกับผู้เสียหายมีความสัมพันธ์แต่เพียงในทางหนี้อย่างเดียว และผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะทำการแก้แค้นผู้กระทำละเมิดตัวเองแต่อย่างใด ซึ่งหมายความว่าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับแต่ค่าเสียหายในจำนวนที่เท่าเทียมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเพียงเท่านั้น

3. ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability)

ทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน กล่าวคือ ความรับผิดโดยไม่มี ความผิด (Liability without fault) ความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability imposed by the law) ความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute liability) ล้วนหมายถึง ความรับผิดที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดทั้งที่ไม่มี ความผิด กรณีที่จะถือเป็นความรับผิดเด็ดขาดต่อเมื่อมิใช่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำโดยมีเจตนาดี หรือเจตนาร้าย และไม่ว่าผู้กระทำจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำ

นั้นหรือไม่ก็ตาม ผู้กระทำก็ไม่พ้นความรับผิดชอบฐานแห่งแนวคิดเริ่มมาจากการที่จำเลย ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อสมาชิกในสังคม

4. ทฤษฎีรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัย

ทฤษฎีความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยมีพื้นฐานมาจากการคุ้มครองสิทธิของบุคคลใน อันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ทั้งในส่วนสิทธิทางอาญาและสิทธิทางแพ่ง ความเสียหายที่เกิดขึ้น ย่อมจะต้องมีผู้ชดใช้ความเสียหาย อนึ่ง แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่งเป็นแนวคิด เกี่ยวกับความรับผิดชอบของบุคคลในยุคแรก ๆ จึงไม่พิจารณาถึงความนึกคิดภายในจิตใจของ ผู้กระทำ หรือการขาดความระมัดระวังในการกระทำของผู้กระทำ ความสำคัญของแนวความคิด นี้มีอยู่แต่เพียงว่า เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว และสามารถที่จะทราบตัวผู้ก่อความเสียหายผู้ นั้นก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อขึ้นทั้งสิ้น เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิด การภูมิแพ้ เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องทำการศึกษา และในบทต่อไปจะได้ทำการศึกษาถึง หลักเกณฑ์กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ ทั้งนี้เพื่อหาข้อ เหมือนและข้อแตกต่างของไทย

มาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับ ฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

การศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้ความ คุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรฐานอาหารระหว่างประเทศรวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค อาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ต่อไป

1. มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ปัจจุบันกลุ่มประเทศทั่วโลกได้กำหนดให้มีการแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารบนฉลาก ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลต่อผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าอาหารได้อย่างเหมาะสมแก่ผู้บริโภค ในการแสดงฉลากโภชนาการระดับสากลหรือระดับนานาชาตินั้นได้มีการจัดประชุมสมัชชาขึ้นระหว่างกลุ่มประเทศว่าด้วยโภชนาการ หรือ International Conference on Nutrition (ICN) ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2535 โดยประเทศไทยได้ร่วมกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในการจัดทำและให้สัตยาบันต่อปฏิญญาโลกว่าด้วยโภชนาการ และแผนปฏิบัติการด้านโภชนาการโลก (World Declaration and Plan of Action for Nutrition) ซึ่งได้มีการกำหนดให้มีการแสดงคุณค่าทางโภชนาการบนฉลากอาหาร ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งของแผนในด้านของโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Joint FAO/WHO Food Standard Programme) หรือ Codex โดยได้มีการจัดทำแนวทางในการกำหนดให้มีการแสดงฉลากโภชนาการ หรือ Codex Guidelines on Nutrition Labeling โดย Codex มีได้จัดทำเป็นข้อกำหนดการแสดงฉลากโภชนาการมาตรฐาน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปประกาศใช้แต่อย่างใด แต่ได้จัดทำเป็นแนวทางแนวความคิด เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ได้ศึกษาประกอบการจัดทำข้อกำหนดการแสดงฉลากโภชนาการของประเทศของตน

2. มาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex Alimentarius)

กฎระเบียบว่าด้วยอาหารถือเป็นส่วนหนึ่งที่ออกมาบังคับ เพื่อให้กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยอาหารสามารถบังคับ โดยได้กำหนดบทบาทและการปฏิบัติของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงต้องเป็นกฎระเบียบที่เข้าใจง่าย ละเอียดถูกต้อง ทันสมัย และปรับปรุงแก้ไขได้อย่างง่ายดายในอนาคต โดยเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานได้ทันที

โดยทั่วไปกฎระเบียบเกี่ยวกับอาหารได้จัดซื้ออาหารไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น ประมวลกฎหมายอาหาร (Food Code) ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อการควบคุม

คุณภาพและมาตรฐานอาหาร กฎระเบียบเกี่ยวกับอาหารประกอบด้วยขอบเขตและภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย และผู้ประกอบการด้านอาหาร โดยสะท้อนจากนโยบายและสภาพการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ฉะนั้น การแทรกแซงอย่างเป็นทางการจึงได้กำหนดขึ้นในกฎระเบียบนี้ โดยการกระจายอำนาจในการตรวจสอบ การสุ่มตัวอย่าง การชำระเงิน กระบวนการทำงาน วิธีการสรรหาคณะกรรมการที่ปรึกษา สภาพของหน่วยการผลิต การนำเข้าอาหาร และการให้ข้อมูลรายละเอียดต่อสาธารณะ องค์กรประกอบที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งของกฎระเบียบ ได้แก่ มาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้บริโภค และผู้มีอำนาจในการควบคุม

3. มาตรการต่างประเทศในการคุ้มครองฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้ (สุขุม ศุภนิത്യ, 2545: หน้า 70-72)

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. Food and Drug Administration: FDA) ได้ออกพระราชบัญญัติเรื่องฉลากอาหารก่อโรคภูมิแพ้และการคุ้มครองผู้บริโภคปี พ.ศ. 2547 (Food Allergen Labeling and Consumer Protection Act of 2004: FALCPA (Public Law 108-282) โดยสภานิติบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกา (Congress) ได้เห็นถึงความจำเป็นของการแจ้งข้อมูลให้แก่ผู้บริโภค ได้รับทราบจึงได้ออกพระราชบัญญัติอาหารยาและเครื่องสำอาง (The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act of 1938: FDCA) ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 โดยกำหนดให้ระบุเรื่องของการแสดงส่วนประกอบของอาหารบนฉลาก ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งสหรัฐอเมริกา โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป

4. องค์กรบังคับใช้กฎหมาย

องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคที่มีลักษณะเป็นสมาคม หรือสมาพันธ์ระดับชาติต่างมีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภค และมีอยู่ทั่วประเทศในทุกมลรัฐ แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีเพื่อผู้บริโภค เพราะคดีเหล่านี้หากไม่ฟ้องโดยผู้เสียหายก็อาจให้อัยการของรัฐหรือสหพันธรัฐ

ฟ้องร้องให้ได้ กิจกรรมหลักขององค์กรผู้บริโภคจึงเป็นเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ การนำเสนอแนวทางต่อพรรคการเมืองหรือรัฐสภาเพื่อออกกฎหมาย และการเป็นศูนย์รวมของผู้บริโภคเพื่อเรียกร้องสิทธิเท่านั้น (สุขุม ศุภนิത്യ, 2545: หน้า 70-72)

คณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกาเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงสาธารณสุข (Department of Health and Human Service: DHHS) และ The Public Health Service (PHS) โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (FDA) เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลเรื่องอาหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา หรืออาหารที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ

ระบบกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายกรณีบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีทางเลือกที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งทั้งทางสัญญา และเป็นคดีละเมิดความแตกต่างคงอยู่ที่สิทธิเรียกค่าเสียหายอายุความและความสามารถในการเป็นโจทก์ ซึ่งผู้เสียหายต้องพิจารณาว่าตนมีฐานะเป็นโจทก์ได้หรือไม่ เพราะการรับรองสิทธิมีอยู่แตกต่างกันใน Uniform Commercial Code (U.C.C.) อาจรับรองสิทธิของผู้เสียหายไว้ต่าง ๆ กัน ตัวอย่าง

กรณีสมาชิกในครอบครัวผู้ซื้ออาจมีสิทธิเรียกร้องโดยอาศัยสัญญาซื้อขายได้ หากเป็นกรณีที่ถือว่ามีการรับประกันโดยปริยาย เช่น ใน Section 2 – 318 (A) ในขณะที่หากต้องการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิด ซึ่งไม่ต้องการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางละเมิด ที่เกิดจากการบริโภคภายใต้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โจทก์ต้องนำสืบให้ชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์ที่เป็นเหตุแห่งความเสียหายนั้น มีความชำรุดบกพร่องเมื่อจำหน่ายออกสู่ตลาด และความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเกินกว่าการใช้ตามปกติกับทั้งมีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายกับความผิดปกติหรือชำรุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความผิดปกติในผลิตภัณฑ์เป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ กล่าวคือ มีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายกับสิ่งผิดปกติที่จำเลยต้องรับผิดชอบ และท้ายสุดโจทก์ต้องพิสูจน์ว่า จำเลยเป็นผู้ผลิตผู้ขาย หรือผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ในขณะที่โจทก์บริโภคผลิตภัณฑ์นั้น ดังนั้นหาก

โจทก์ไม่อาจสืบให้ได้ความชัดเจนทุกประเด็นคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิด ก็ต้องถูกยกฟ้องหลักความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือ Strict Liability เป็นเพียงหลักที่ช่วยทำให้โจทก์ไม่มีภาระการพิสูจน์ในประเด็นประมาทเลินเล่อเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้ขาย หรือผู้ผลิตมีหลายราย ผู้ขายหรือผู้ผลิตฝ่ายใดควรเป็นจำเลยในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการควบคุมฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้

ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องหลักเกณฑ์ทางด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องฉลากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามฉลาก ตามมาตรา 3 “ฉลาก” หมายความว่า รูปรอยประดิษฐ์กระดาศหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับสินค้า หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้าป้ายที่ติดตั้ง หรือแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น นอกจากนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2541 ทั้งนี้ ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในส่วนที่ 2 โดยมี “สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา” (Food and Drug Administration) เป็นส่วนราชการในระดับกรมของประเทศไทย สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ปกป้องและคุ้มครองสุขภาพประชาชนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ (ซึ่งผลิตภัณฑ์สุขภาพ ส่วนใหญ่มักจะหมายถึง อาหาร ยา เวชภัณฑ์ และเครื่องสำอาง) โดยผลิตภัณฑ์สุขภาพเหล่านั้นต้องมีคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัย มีการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้องด้วยข้อมูลวิชาการที่มีหลักฐาน เชื่อถือได้และมีความเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ปลอดภัยและสมประโยชน์

ทั้งนี้ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลากตามข้อ 3 หรือตามเนื้อหาของประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับดังกล่าว ก็ยังไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการแสดงฉลากเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ไม่สามารถบังคับใช้เป็นกฎหมายให้เป็นรูปธรรมสามารถบังคับใช้ได้เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้บริโภคในปัจจุบันอย่างชัดเจนได้ แต่ขณะนี้แม้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอยู่ในระหว่างทบทวนปรับแก้ไขประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว แต่ไม่มีการดำเนินการแจกแจงฉลากอาหารและยา (ฉลาก อย.) ที่มีการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งลงทะเบียนโฆษณาเด็ดขาด เพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างชัดเจน ทั้ง ๆ ที่อาหารภูมิแพ้ก็เป็นการควบคุมอาหารเช่นกัน แต่กลับไม่สามารถบังคับได้ แต่มีความแตกต่างกันกับกฎหมายของประเทศอเมริกาจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้อง The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act และ The Food Allergen Labeling and Consumer Protection Act (FALCPA) มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 แต่เนื่องจากในสหรัฐอเมริกาเมื่อตราของผู้ที่เป็นโรครภูมิแพ้ค่อนข้างสูง จึงมีการออกกฎหมายดังกล่าวขึ้นมา

การสำรวจประชากรไทยทั่วประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาหารภูมิแพ้พบว่า ประชากรเด็กในกรุงเทพฯ (ช่วงอายุ 5-11 ปี และ 12-18 ปี) แพ้อาหารมากที่สุดประมาณร้อยละ 10 อาหารที่แพ้มากที่สุด คือ อาหารทะเล นมวัว ไข่ แป้งสาลี โดยเด็กแพ้อาหารทะเลสูงถึงร้อยละ 80 นอกจากนี้ยังได้มีการสำรวจความคิดเห็นของคนไข้แพ้อาหารต่อการแสดงฉลากอาหาร ดังนี้

- 1) คนไข้ร้อยละ 60 มีอาการแพ้อาหารจากการรับประทานอาหารที่ฉลากไม่ได้ระบุสารก่อภูมิแพ้
- 2) คนไข้ร้อยละ 70 ระวังการรับประทานอาหาร จะตรวจสอบฉลากอาหารทุกครั้งก่อนรับประทาน
- 3) คนไข้ร้อยละ 94 ต้องการให้ฉลากมีข้อมูลเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้

4) คนใช้ร้อยละ 96 คิดว่าการแสดงฉลากของ Food Allergen สามารถช่วยให้ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารได้ปลอดภัยมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน มีเพียงระบุไว้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง The Federal Food, Drug, and Cosmetic Act และ The Food Allergen Labeling and Consumer Protection Act (FALCPA) มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 เพื่อให้สามารถบังคับได้อย่างชัดเจนว่าด้วยภูมิแพ้ ซึ่งยังไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการแสดงฉลากเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้เพื่อใช้บังคับแต่อย่างใด แต่เพื่อให้มีเนื้อหาของการให้ข้อมูลสำหรับผู้บริโภคให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเกี่ยวกับเรื่องของอาหารก่อภูมิแพ้ รวมทั้งปรับแก้ไขการแสดงฉลากของวัตถุดิบอาหารและประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้สมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น และเห็นว่าการแสดงฉลากเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้โดยใช้แนวทางของ Codex ที่เป็นหลักมาตรฐานอาหารตามกฎหมายระหว่างประเทศ จึงมีเพียงประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลากอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 (10) แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติ ให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศไว้ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยสินค้าผู้บริโภคตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึงผู้ผลิตเองก็ต้องเอาใจใส่ในเรื่องนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2541 ได้ทำการคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านฉลากโดยมีเนื้อหาระบุไว้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องประกาศเป็นประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินการ ค่าใช้จ่าย สิทธิจะตรวจสอบสินค้าไม่ปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังไม่มีความเพียงพอสำหรับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดเป็นอันตรายรวมทั้งในเรื่องความเสียหาย

อาหารบางชนิดเป็นสาเหตุของการแพ้อาหารที่เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ไม่ได้เกิดกับทุกคนที่รับประทานอาหารชนิดเดียวกัน อาหารก่อภูมิแพ้อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ หรือแต่ละภูมิภาค ขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยการบริโภคในแต่ละพื้นที่ หรืออาจมีสาเหตุจากความแตกต่างทางพันธุกรรมของมนุษย์ อาการแพ้อาหารเป็นปฏิกิริยาทางภูมิคุ้มกันพบประมาณร้อยละ 1-2 ของประชากรทั่วไป และพบมากในเด็กถึงร้อยละ 80 โดยอาหารที่เด็กแพ้มากที่สุด คือนมวัวและไข่

จากการสำรวจประชากรทั่วโลกพบว่า การแพ้นมและไข่สูงเป็นอันดับต้น ๆ ของประชากรทุกประเทศ ที่ผ่านมาสหภาพยุโรป หรืออียู ได้กำหนดให้ประเทศผู้ส่งออกต้องติดฉลากอาหารก่อภูมิแพ้ให้ละเอียด เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้บริโภคในการหลีกเลี่ยงอาหารที่ก่อภูมิแพ้ต่าง ๆ อาทิ นม เนย ไข่ ถั่วลิสง แป้งสาลี เป็นต้น ซึ่งต้องบอกปริมาณให้ชัดเจน และห้ามมีปริมาณน้อยกว่าความเป็นจริง เนื่องจากหากประเทศคู่ค้าตรวจพบ จะตีสินค้าเหล่านี้กลับทันที

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองเข้มในลักษณะดังกล่าว ทำให้อาหารบางชนิดอาจมีส่วนประกอบของสารก่อภูมิแพ้ในปริมาณที่มากเกินไปที่กำหนด และเสี่ยงต่อการสั่งห้ามส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารได้ นอกจากนั้นจะเป็นการแพ้อาหารเฉพาะกลุ่มในประเทศนั้น ๆ ที่นิยมรับประทาน เช่น ถั่วลิสงในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ปัจจุบันตามกฎหมายในประเทศไทยที่ระบุไว้ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่องฉลาก ยังไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการแสดงฉลากเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้เพื่อให้มีความชัดเจน และรวมถึงสามารถบังคับออกเป็นระเบียบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบังคับกับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามผล มีบทลงโทษกรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายดังกล่าวได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะ เพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบันนั่นเอง แต่ขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอยู่ในระหว่างทบทวนปรับแก้ไขประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว ให้มีเนื้อหาของการให้ข้อมูลสำหรับผู้บริโภคให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเกี่ยวกับเรื่องของอาหารก่อภูมิแพ้ รวมทั้งปรับแก้ไขการแสดงฉลาก

ของวัตถุดิบอาหาร และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้สมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น และเห็นว่าการแสดงฉลากเกี่ยวกับอาหารก่อภูมิแพ้บนวันจะมีความสำคัญมากขึ้น จึงควรมีการกำหนดให้แสดงชนิดและส่วนประกอบของอาหารที่เป็นสาเหตุของการแพ้หรือสภาวะภูมิไวเกิน (Hypersensitivity reaction) หรือภาวะอาหารไม่พึงประสงค์ไว้ที่ฉลากอาหาร โดยใช้แนวทางของมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex Alimentarius) เช่น มาตรฐานโคเด็กซ์เรื่องข้อกำหนดการแสดงฉลากสินค้าอาหารฉบับ ปี พ.ศ. 2553 [Labelling of Prepackaged Foods (CODEX STAN 1-1985) Amended 2010] ซึ่งมีรายละเอียดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่มีการแพ้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และเป็นการรองรับต่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้แล้ว รวมถึงการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการแสดงฉลากของอาหารก่อภูมิแพ้ เป็นสิ่งสำคัญที่คุ้มครองผู้บริโภคให้เลือกซื้อ หรือหลีกเลี่ยงบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนผสม ที่อาจทำให้เกิดการแพ้ต่อสุขภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ต่อผู้บริโภคอย่างมาก อีกทั้งยังนำไปสู่การแสดงฉลากในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหารก่อภูมิแพ้ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายสำหรับประเทศคู่ค้าได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องติดตามและปฏิบัติตามกฎระเบียบทั้งภายในประเทศและต่างประเทศอย่างเคร่งครัด เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาอาหารที่ถูกส่งคืนจากประเทศนำเข้า และให้ข้อมูลอาหารก่อภูมิแพ้โดยผ่านทางฉลากแก่ผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่า ควรบัญญัติบทนิยามให้อยู่ในพระราชมาตรา 3 ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2541 โดยบัญญัติคำว่า “ฉลากสินค้าที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้” เพื่อให้สามารถบังคับใช้กับคำว่าฉลากสินค้าของประเทศไทยและสามารถปรับเข้ากับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งหมายถึงชื่ออาหารแสดงถึงประเภท ชนิด ส่วนประกอบ รูปร่าง ลักษณะที่ปรากฏเบื้องต้นที่อาจก่อให้เกิดการภูมิแพ้ ซึ่งภายในระบุเลขสารบณอาหาร แสดงว่าอาหารนั้นได้ผ่านการอนุญาตจากสำนักงาน

คณะกรรมการอาหารและยา หรือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งต้องผ่านขั้นตอนในการตรวจสอบความเหมาะสมของสถานที่ผลิต สถานที่นำเข้า และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว จะช่วยให้เราเลือกบริโภคได้อย่างมั่นใจ แต่ยังคงมีอาหารบางกลุ่มที่ไม่ถูกบังคับให้แสดงเลขสารบนอาหาร คือ กลุ่มที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภคสูงหรือยังไม่พร้อมบริโภค ต้องนำไปประกอบเป็นอาหารต่อไป เช่น อาหารทะเล ถั่ว ผักบางชนิด พริกป่น หรืออาหารชนิดอื่น ๆ ที่อาจก่อให้เกิดการภูมิแพ้ เป็นต้น

ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความหมายรวมทั้งนิยามของฉลากอาหารที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้อย่างชัดเจน โดยปรากฏตัวบทกฎหมายภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติเรื่องการแสดงฉลากอาหารก่อโรคภูมิแพ้และการคุ้มครองผู้บริโภคปี พ.ศ. 2547 กำหนดให้ฉลากอาหารต้องระบุชนิดของอาหารก่อโรคภูมิแพ้หลักด้วยชื่อสามัญ โดยสามารถทำได้ 2 วิธีดังนี้คือ (กฎหมายว่าด้วยฉลากภูมิแพ้ของประเทศอเมริกา, “Food Allergen Labeling,” <http://users1.jabry.com/catutd/c4203.html>.)

1) ให้ระบุคำว่า “Contains” อยู่หน้าชื่อชนิดของอาหารก่อโรคภูมิแพ้ (food allergen) โดยใช้ชื่อสามัญหรือชื่อหลักของอาหารก่อโรคภูมิแพ้ ที่ผู้บริโภคทั่วไปรู้จักตามหลังรายการแสดงส่วนประกอบของอาหารนั้น ๆ โดยขนาดของตัวอักษรที่แสดงชื่อของ food allergen ต้องมีขนาดไม่เล็กกว่าชื่อของสินค้า

2) ให้ระบุชื่อของส่วนประกอบตามด้วยชื่อสามัญ หรือชื่อหลักของอาหารก่อโรคภูมิแพ้ ที่ผู้บริโภคทั่วไปรู้จัก (common or usual name of major food allergen) โดยวงเล็บกรณีชื่อส่วนประกอบไม่ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นอาหารก่อโรคภูมิแพ้ ทั้งนี้ให้รวมถึงเครื่องเทศ สารให้กลิ่น รส สีผสมอาหาร และวัตถุเจือปนอาหารที่มีส่วนผสมของอาหารก่อโรคภูมิแพ้ด้วย โดยหากมีส่วนผสมของอาหารก่อโรคภูมิแพ้จะต้องแสดงข้อมูลไว้บนฉลากอาหารเช่นกัน

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จิต เศรษฐบุตร. (มปป.) **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2523). “การควบคุมโฆษณาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค.” **วารสารนิติศาสตร์**, 10, 2. หน้า 291-293.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2543). **กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ดิลก เสริมวิริยะกุล. (2553). “การเพิ่มค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพื่อละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.” รายงานผลงานส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น.” รุ่นที่ 8 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- ธนาวัฒน์ สังข์ทอง. (2542). “การเรียกคืนสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- ประชา กระมล. (2550). **ความผิดกับความเหมาะสมของโทษทางอาญาและการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ปัญจพร โภทลภกิจวงศ์. (มปป.) “ความรับผิดชอบของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม.” **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ปิยะศักดิ์ ชุ่มพฤษ. (2543). “สินค้า GMOs: ความมั่นคงและความปลอดภัยทางด้านอาหารและการบริโภค.” **ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- พรรณทิพา ฉัตรชาติ. (2557). **การแพ้ถั่วลิสง**. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์. <http://www.clipmass.com/story/35492>.

- มานิตย์ จุมปา. (2554). **คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รชานนท์ หิรัญวงษ์ (แปล). (2557). **การแพ้อาหาร**. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์. <http://allergycases.org/2005/03/food-allergy-short-review.html>.
- รายงานกฎระเบียบและระบบความปลอดภัยอาหารของสหรัฐอเมริกา U.S. Food Safety and Food Security: Standards and Regulatory Systems ภายใต้โครงการศึกษาความปลอดภัยของอาหารและระบบการป้องกันการก่อการร้ายทางชีวภาพของสหรัฐอเมริกา (Food Safety and Bioterrorism Act) ประจำปีงบประมาณ 2547 (กรกฎาคม 2547 – มีนาคม 2548) เสนอต่อสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. มีนาคม 2548.
- รายงานกฎระเบียบมาตรการและระบบความปลอดภัยอาหารและการป้องกันการก่อการร้ายทางชีวภาพของสหรัฐอเมริกา (U.S. Food Safety and Bioterrorism Systems) ภายใต้โครงการศึกษากฎระเบียบและความปลอดภัยของอาหารสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และการป้องกันการก่อการร้ายทางชีวภาพของสหรัฐอเมริกา (Food Safety Sanitary and Phytosanitary and Bioterrorism System). (กันยายน 2548 – สิงหาคม 2549). ประจำปีงบประมาณ 2548. เสนอต่อสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2549). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วิรัช จิตสุทธิภากร. (2552). รายงานการวิจัยเพื่อสอบวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาโสตศอนาสิกวิทยา เรื่อง “การศึกษาความชุกสารถ้องภูมิแพ้ของโรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช พอ.บนอ,” สถาบันฝึกอบรมกองโสตศอนาสิกกรรมโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชกรมแพทย์ทหารอากาศ.

- ศรีสุวรรณ จรรยา. (2551). “ผู้บริโภคควร รู้อะไรเกี่ยวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” กรรมการสิ่งแวดล้อมสหภาพนายความ.
- ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์. (2550). ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศึกษา กรณีของผู้ให้แพนไซส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย ปรีชาศิลปปะกุล. (2537) “โครงการทบทวนองค์ความรู้ระบบชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากมลพิษจากสิ่งแวดล้อม” สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.).
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). ภูมิแพ้อาหารแฝง ภาวะเรื้อรัง. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม. <http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/article/9869>.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองควบคุมอาหาร. (2543). การปรับเปลี่ยนระบบงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2552). สินค้าที่ก่อให้เกิดการภูมิแพ้. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ http://www.acfs.go.th/news_detail.php?type=07&id=1953.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2554). ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชของนโยบายมาตรฐานสินค้า. มปป.
- สิริมนต์ รวีตระกูล. (2557). อโรครยาภาวะการแพ้อาหาร. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์. <http://elib.fda.moph.go.th/library/default.asp?page2=subdetail&id=931>.
- สุภัทร แสงประดับ. (2551). “ปัญหากฎหมายในการพิจารณาคดีคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สุขุม ศุภนิത്യ. (2537). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด.

กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.

สุขุม ศุภนิത്യ. (2545). ร่างพระราชบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ...กรณีศึกษา

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น

สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรอังกฤษ กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา

สถาบันพระปกเกล้า.

สุขุม ศุภนิത്യ. (2546 และ 2549). คำอธิบายกฎหมายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุขุม ศุภนิത്യ. (2548). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิทธิพร แก้วทิพย์. (2539). “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพระราชบัญญัติต่าง ๆ

พระราชบัญญัติความรับผิดความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30.

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.